

DE SYGE

Fra vågekoner til sygeplejersker

I midten af 1800-tallet fandtes der ikke sygeplejersker. Den daglige pleje på hospitalet varetages af kvinder, der boede sammen med de indlagte, og tilhørte den samme fattige del af samfundet. På de mindste hospitaler var der kun en enkelt kvinde til arbejdet. På de få større hospitaler var opgaverne opdelt. En såkaldt stuekone havde ansvaret for plejen af de indlagte på den hospitalsstue, der både var hendes bolig og arbejdsplads. Hendes arbejdstid var omkring 14 timer lang. Hun skulle have tilladelse til at forlade hospitalet og fritid fandtes stort set ikke. Arbejdet bestod blandt andet i at hjælpe de indlagte med at spise, vaske af tøj og sengetøj og gøre rent på stuen. Når hun om aftenen gik i seng bag en afskærmning i et hjørne af hospitalsstuen, overtog en vågekone ansvaret for natplejen. Fælles for stue- og vågekonerne var, at deres arbejde var praktisk og ofte temmelig ulækkert. Afføring, urin, opkast og betændelse fyldte meget i stue- og vågekonerens arbejde. Derfor var det forbeholdt kvinder, der tilhørte den fattigste del af samfundet. Historier om druk, vold og bestikkelse er udbredte i kilder om stue- og vågekonerne.

I 1860'erne begyndte sygeplejen langsomt at blive forandret. De første sygeplejersker tilhørte religiøse bevægelser. Især diakonissestiftelsen fik betydning for den tidligste udvikling af moderne sygepleje i Danmark ved at lægge vægt på orden og hygiejne og ved at gøre sygeplejen respektabel som profession. Mens stue- og vågekonerne tilhørte underklassen, appellerede diakonissernes sygeplejerskeuddannelse til borgerskabets unge ugifte kvinder.

De samme idealer gjaldt den første verdslige sygeplejerskeuddannelse, som blev oprettet på kommunehospitalet i København i 1876. Erstatningen af de fattige, uudannede koner med piger fra gode hjem lå i logisk forlængelse af det moderne hospitals selvforståelse. Selve arbejdsdagen og opgaverne for de nye sygeplejersker lignede dem, som stuekonerne havde haft. Også sygeplejerskerne skulle i begyndelsen bo på hospitalsstuerne og have en 14 timers arbejdsdag. I samtidens sprogbrug blev sygeplejeeleverne *opdraget*, ikke uddannet, og denne opdragelse foregik udelukkende ved at deltage i det daglige arbejde på hospitalet.

Sygeplejerskernes indtog på kommunehospitalet blev hurtigt en succes. Især de mere komplicerede operationer, som var blevet muliggjort af bedøvelse og antiseptik, skabte et behov for mere kompetent sygepleje. Selvom der stadig var et meget tydeligt hierarki mellem de mandlige læger og de kvindelige sygeplejersker, fik deres arbejde mere med hinanden at gøre. I 1884 blev der oprettet en sygeplejerskeuddannelse på Frederiks Hospital og i 1890'erne blev der tilføjet teoretiske fag som anatomi og hygiejne. Fra de københavnske hospitaler og de religiøse stiftelser bredte sygeplejerskerne sig ud til de mange nye provinshospitaler. Dermed fik sygeplejerskerne med deres viden om pleje og hygiejne en vigtig rolle i udviklingen af det moderne hospital i Danmark.

Noget, der ikke forandrede sig var, at sygepleje længe blev opfattet som kvindearbejde. De første generationer af sygeplejersker blev forventet at se deres uddannelse og arbejde som et kald, altså en form for moralsk forpligtelse til at hjælpe andre. Det betød blandt andet, at deres løn var lav. Sygeplejerskerne flyttede ud fra sygestuerne, men blev boende på hospitalerne, hvor de arbejdede det meste af deres vågne

DE SYGE ©FORLAGET COLUMBUS

MÅ DOWNLOADES/PRINTES/KOPIERES I HENHOLD TIL GÆLDENDE TEKST OG NODE-AFTALE.

DE SYGE

tid for en løn, der var langt mindre end en mandlig arbejders. Det betød også, at deres tjeneste ophørte, hvis de blev gift. Selvom sygepleje var et af de første fag for kvinder, der ikke var nødt til at arbejde, var det fortsat ægteskabet, der, ifølge samfundsnormen, var kvindens ultimative mål. Omsorgen for de syge var i den forstand ikke en karriere, men snarere en forberedelse for den unge kvinde til at yde omsorg for sin mand og sine børn.